

цінності проти власної волі викликає конфлікти.

Мовно-культурні конфлікти у житті етносів, націй, суспільства та держави можуть призвести до негативних, а то й трагічних наслідків: загрожувати цілісності країни, руйнувати дружні стосунки між державами та іншими суб'єктами етнонаціональних відносин, зумовлювати міжнародну ізоляцію, розпалювати вогонь громадянської війни тощо.

Мультикультуралізм – принцип етнополітики і культурно-просвітницької політики низки поліетнічних держав (Канади, США, Швейцарії, Індонезії), які проголосили одним із пріоритетів країни збереження етнічних і культурних відмінностей, забезпечення задоволення мовно-культурних потреб національних меншин та імігрантів. Політика мультикультуралізму в той же час доповнюється вихованням лояльності до держави і формуванням в його межах політичної нації.

Мова виступає засобом ідентифікації людей, що розмовляють нею, тобто засобом вираження приналежності їх до однієї спільноти. Втім, об'єднуюче начало мови стосується не лише людей одного етнічного походження, а й тих, хто оволодів мовою іншого етносу і разом з нею прийняв його базові цінності, культуру і певним чином консолідувався з ним у різних сферах суспільного та міжнародного життя. Прийняття рішень на державному рівні про державну мову, мову міжнаціонального спілкування, мови національних меншин ніколи не лишає байдужими громадян поліетнічних країн і навіть викликає реакцію компетентних у цих питаннях міжнародних організацій або країн, які мають у складі населення однакові етносоціальні групи, оскільки вони стосуються співвідношення національного і інтернаціонального, державного і соціального, загального, окремого і одиничного.

Сьогодні мова, як складова проблем захисту прав і свобод людини, гармонізації суспільних і міжнаціональних відносин та необхідності вирішення завдань, пов'язаних з ними [1, преамбула, ст.1, 2, 7], не втрачає своєї актуальності і лишається у полі зору усіх зацікавлених сторін.

Література

1. Загальна декларація прав людини. Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

Князь Т. М., канд. філол. наук, доцент

Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва

ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ФРАЗЕОЛОГІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Вивчення іноземних мов нерозривно пов'язане з освоєнням іншомовної культури, що передбачає не тільки здобуття певного обсягу культурологічних знань, а й формування здатності й готовності розуміти культуру носіїв мови. Міжкультурні знання сприяють розвитку цілісного уявлення про культуру країни досліджуваної мови. До них належать фразеологічні одиниці (ФО), граматичні структури, правила етикету, знання про традиції й особливості національного характеру, знання про країну, її історію.

Залучення фразеологічного матеріалу до вивчення української мови з метою формування комунікативної компетентності вимагає усвідомлення механізмів збереження і трансляції національно-культурної інформації ФО, а також навичок виявляти, розшифровувати цю інформацію. Коли мовець вільно використовує в повсякденній комунікації фразеологізми, уміє їх правильно тлумачити, можна однозначно стверджувати, що це високий рівень володіння мовою. Аналіз ФО дозволяє краще засвоїти особливості лексичної, граматичної й стилістичної систем української мови – це формує лінгвістичну компетентність іноземних студентів.

У деяких випадках культурну інформацію відображають компоненти-назви предметів чи явищ національної культури, що входять до складу ФО. Наприклад: ФО **залишитися (лишитися, зостатися) в одній сорочці (без сорочки)** – «дійти до крайнього зубожіння, до важкої скрути» [2, с. 247] називає стан крайньої бідності. **Сорочка** є традиційно важливим елементом українського одягу, а також символом достатку, добробуту людини. Водночас цей елемент одягу є символом і того єдиного – натільної білизни, – що залишається на людині; єдиної оболонки, що може виконувати безпосередню функцію одягу – захищати від холоду, дощу тощо. Значить, залишатися в одній сорочці, мати лише сорочку – украй збідніти. Наприклад: *А там, може, і таксу прибавлять. – А поки прибавлять, то ми без сорочки зостанемося* (Панас Мирний) [2, с. 247].

Проте у більшості фразеологізмів культурна інформація міститься у їх внутрішній формі. Важливим етапом «декодування» внутрішньої форми ФО з компонентами-назвами одягу або його елементів є обізнаність із символічним навантаженням окремих предметів чи деталей, а також прикметами щодо особливостей їх носіння чи використання.

Так, у «Словнику східнословобожанських і степових говірок» знаходимо ФО **виходити заміж у босоніжках (у босоножках)** – «не мати багатства у подружньому житті», що виникла на основі прикмети: «коли наречена виходить заміж у взутті з відкритими пальцями чи п'ятами, то майбутня сім'я не буде бачити багатства й достатку в житті» [3, с. 44]. Фразеологізм **озути (взути, обути і т. ін.) в постоли (в лапті)** має значення «розорити, довести до злиднів»; «залишити без майна, позбавити багатства» [2, с. 461-462]. В. В. Жайворонок зазначає, личаки = лапті – «плетене з лика або іншого матеріалу старовинне селянське взуття, яке носили з онучами, прив'язаними до ноги мотузками; символ бідності, злиднів, тому бідняків називали личаками [1, с. 337]. Постоли, подібно до личаків, як свідчить етнографічна література, – це взуття бідняків: *Народ зголоднів, а ніхто не подбає, їсти ніхто не дасть.. – Один розкошує, а другий.. – Озуть пана у постоли* (М. Коцюбинський).

Таким чином, ФО української мови з назвами одягу, взуття відображають національно-культурні цінності народу, реалізують уявлення про різний соціальний стан людини. Послідовне вивчення фразеологізмів значно поповнює словниковий запас, підвищує рівень мовної свідомості й культури іноземних студентів, робить їхнє мовлення більш виразним, дозволяє досягти ефективності мовного впливу у процесі міжкультурної комунікації.

Література

1. Знаки української етнокультури : Словник-довідник / [В. В. Жайворонок]. – К. : Довіра, 2006. – 703 с.

2. Словник фразеологізмів української мови / [укл.: В. М. Білоноженко, І. С. Гнатюк, В. В. Дятчук та ін.]. – К.: Наук. думка, 2008. – 1104 с.

3. Фразеологічний словник східнословобожанських і степових говірок Донбасу: 6019 фразеологізмів / [В. Д. Ужченко, Д. В. Ужченко]. – [5-те вид., перероб. й доп.]. – Луганськ: Альма-матер, 2005. – 384 с.

Колтунова О. І., канд. філол. наук, доцент

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ДВОМОВНОСТІ

Європа прийшла до єдиної думки про необхідність формування багатомовної особистості. Україна є частиною європейського простору. Сучасна ситуація передбачає зв'язки, умови зближення культур, вихід на міжнародну арену припускають численні контакти. Сучасний світ, який розвивається у добу прогресу в усіх сферах життя, обумовлює важливість швидкої та точної міжкультурної комунікації.

Поняття “міжкультурна комунікація” та “двомовність” тісно пов'язані між собою, тому що для здійснення ефективного спілкування між представниками різних культур необхідна обізнаність в питаннях культури іншого народу та знання іноземної мови. Вони не можуть існувати окремо один від одного при вирішенні будь-яких міжнародних питань

Двомовність – багатогранний феномен, що не є до кінця вивченим, а тому оточений увагою дослідників з багатьох наук: психології, педагогіки, лінгвістики, літератури, соціології, нейролінгвістики, культурології та інших. Вони й обумовлюють досить широку класифікацію типів двомовності, яка базується на типах співіснування мовних систем, рівні володіння мовою, способі зіставлення мов у свідомості, способі зв'язку мовлення з мисленням тощо.

“Двомовність – практика індивіда або колектива до використання двох мов у рамках однієї державної чи соціальної спільності у відповідних комунікативних сферах” [1, с.273-275].

Згідно з проведеними дослідженнями можемо відзначити користь двомовності для розумового розвитку людини з наймолодшого віку, починаючи з більшого рівня концентрації уваги у дітей, і закінчуючи більш пізнім розвитком деменції в похилому віці. Переваги двомовності відмічаємо в повсякденному житті як то висока багатозадачність, краща здатність до концентрації, легше вивчення інших мов, краще розуміння поняття “мова” та мовнокультурних розбіжностей, підвищена увага до деталей, високий рівень толерантності до інших культур та широкі можливості для подорожей та професійного розвитку. До недоліків двомовності відносимо нижчий словниковий склад в кожній з мов, що призводить до гіршого рівня красномовства, та таку проблему як неконтрольоване мовлення, що призводить до більшої кількості помилок.

Виховання двомовних дітей є пріоритетним завданням спеціалістів, які шукають шляхи вирішення проблем міжкультурної комунікації. На сьогодні неповною мірою досліджений лінгвокультурологічний аспект двомовності. Поряд з мовною та мовленнєвою компетенціями формується компетенція